

ООНВЛЕННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: КАНАДСЬКИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОЇ ГРОМАДЯНСЬКОСТІ ВЧИТЕЛЯ

В. А. Погребняк,

*Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка*

Розглянуто можливості використання канадського досвіду формування демократичної громадянськості майбутнього вчителя в умовах реформування вітчизняної освітньої галузі з метою реалізації демократичних засад громадянського суспільства у навчально-виховній діяльності загальноосвітньої і вищої школи в умовах оновлення українського соціуму.

Ключові слова: демократична громадянськість, педагогічна освіта, майбутній учитель, складники демократичної громадянськості, канадський досвід.

Постановка проблеми. Залучення молоді до активної участі в здійсненні суспільних змін є одним із нагальних завдань системи освіти в умовах сьогодення. На значущості формування громадянськості та відповідальної соціальної позиції наголошено в Національній програмі патріотичного виховання, Національній доктрині розвитку освіти України, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Законах України «Про освіту» та «Про вищу освіту».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий унесок до вивчення методолого-теоретичних і методичних засад громадянського виховання в зарубіжній і вітчизняній педагогіці здійснили Н. Абашкіна, А. Алексюк, Р. Алехандро, Ю. Алфьоров, Дж. Барт, Б. Вульфсон, Дж. Гавента, О. Джуринський, М. Едвардс, П. Кларк, Н. Лавриченко, Л. Пуховська, А. Сірс, О. Сухомлинська, К. Тейлор, Д. Хітер, А. Хугес.

Актуальність формування демократичної громадянськості зумовлена європейським вибором і розбудовою державності в Україні, світовими інтеграційними процесами, необхідністю реалізації демократичних засад громадянського суспільства у діяльності освітньої системи в умовах оновлення українського соціуму та піднесення громадської активності.

Громадянське виховання потребує насамперед відповідного науково-методичного забезпечення, врахування вітчизняних і зарубіжних здобутків у цій педагогічній галузі. Ґрунтовно опрацьовані й розроблені організаційно-педагогічні умови й методичні засоби громадянського виховання у педагогічній науці й навчально-виховній практиці зарубіжних країн, які подолали тривалий шлях становлення й розвитку демократичного суспільства і школи. Водночас, вивченню світового досвіду громадянського виховання молоді в Україні приділено недостатньо уваги. У цьому контексті вирішено актуалізувати педагогічні засади формування демократичної громадянськості в освіті Канади з метою втілення виявленого позитивного досвіду в діяльності вітчизняних освітньо-виховних закладів.

Виховання громадянських якостей традиційно завжди покладали на родину, школу й церкву, однак їх провідним завданням уважали передусім формування у молоді терпимості, підпорядкованості та відданості обов'язку, які розглядали головними складниками відповідальної громадянськості. У руслі останніх соціальних змін і суспільних процесів адекватність такого підходу до громадянського виховання сьогодні викликає сумніви і, на нашу думку, є дискусійною та суперечливою [2].

Ідея громадянськості базована на концепції участі у спільному бутті культурно однорідної групи й пов'язана з виконанням функцій, які забезпечують її життєдіяльність. Однак ускладнення виробничих процесів і економічних зв'язків, розвиток транспорту та комунікації призвели до інтеграції та глобалізації, всебічних контактів у загальносвітовому масштабі. Отже, розвиток культурної різноманітності, зростання взаємозалежності між країнами зумовлює необхідність розробки сучасних підходів до пояснення феномену громадянськості, а саме громадянське виховання потребує оновлення методолого-теоретичних засад і методичного забезпечення.

У середині XIX століття в Канаді складається переконаність щодо відповідальності демократичного уряду за освіту громадян, які є джерелом влади й упорядником законодавства та всього соціально-економічного, політичного й культурного життя. Із цього приводу Е. Раерсон (E. Ryerson) писав: *«громадянська освіта й громадянська свобода процвітають або занепадають разом»* [4, с. 296].

Державну освіту в Канаді вважають засобом формування національної ідентичності, відповідальність за неї покладають на уряди провінцій. Попри те, що спочатку громадянське виховання співвідносять із формуванням відданості (Британській) Короні, Канаді, окремій провінції та місцевій громаді, з розбудовою державності та становленням нації основні акценти громадянського виховання поступово зміщуються від загалом пасивної прихильності до абстрактних суспільних ідей і усвідомлення соціальної спільності до активізації діяльної участі у громадському житті.

До середини XX століття феномен демократичної громадянськості у Канаді поступово оформлюється як концепція, що вже не тлумачиться як тільки легальний, офіційно визнаний статус у країні з відповідними наслідками. Демократичну громадянськість визначають за чотирма основоположними компонентами: *цивільним*, співвідносним із правами, необхідними для забезпечення основоположних індивідуальних свобод; *політичним*, який передбачає право брати участь у політичній діяльності; *соціальним*, пов'язаним із правом на економічне благополуччя й особисту безпеку; *моральним*, що символізується загальним поняттям «хороший громадянин» [3, с. 389].

Окрім цього, різні теоретичні підходи передбачають утілення таких аспектів громадянськості, як розвиток критичного ставлення і потреби в активній участі у соціальному житті, засвоєння основних відомостей із національної історії та культури. Ці завдання педагоги послідовно реалізують у навчально-виховних закладах Канади, починаючи з дитячого садка; особливу увагу надано просвітницькій діяльності з дорослим населенням у системі освіти впродовж життя, насамперед із іммігрантами [1, с. 4].

Становлення демократії і розвиток громадянського суспільства зумовили зміну тлумачення сутності й змістових складників демократичної громадянськості у виховному процесі в окремих регіонах Канади. У країні здійснюють активні теоретичні пошуки цілісного трактування природи громадянськості й удосконалення методики її формування. Подібні дослідження з виявлення головних методологічних підходів, теоретичних положень і методичних основ здійснення громадянського виховання, спільних у педагогічних розвідках багатьох науковців, проводить А. Сірз (A. Sears) в Університеті Британської Колумбії (University of British Columbia) [5, с. 8].

Висновки. Інтеграція наукових підходів до громадянського виховання в Канаді дозволяє розглядати цей педагогічний феномен у сукупності засвоєння знань канадської історії, культури, суспільствознавчих наук; розвитку критичної і відповідальної громадянської позиції, навичок і вмінь участі у соціальному житті; формування поваги та прагнення опікуватися і зберігати природне середовище; розуміння власного покликання й особливостей міжнародних відносин у полікультурному просторі. Таким чином, громадянське виховання в Канаді є умовою і дієвим засобом розбудови демократичної держави й реалізації соціально-економічної і культурно-просвітницької політики в країні на засадах гуманізму, взаємної поваги й толерантності.

Використання канадського досвіду формування громадянськості в умовах реформування вітчизняної освітньої галузі сприятиме реалізації демократичних засад громадянського суспільства у навчально-виховній діяльності загальноосвітньої і вищої школи в умовах оновлення українського соціуму.

Список використаних джерел:

1. *McKenzie Helen.* Citizenship Education in Canada / Helen McKenzie. — Toronto : University of Toronto, Political and Social Affairs Division, 1993. — 47 p.
2. *Pogrebnyak V.* Education of Democratic Citizenship in Canada / V. Pogrebnyak // Педагогічні науки : зб. наук. пр. Полтавського нац. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. — Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2014. — Вип. 61-62. — С. 40-46.
3. *Ross Aileen D.* Citizenship Today / Aileen D. Ross // Learning and Society / [J. R. Kidd, ed.]. — Toronto : Canadian Association for Adult Education; Mutual Press Limited, 1963. — P. 383-392.
4. *Ryerson Egerton.* The Importance of Education to a Manufacturing and Free People / Egerton Ryerson // Journal of Education for Upper Canada. — 1848, October. — Vol. 1. — No 10. — P. 290-296.
5. *Sears Alan.* Standing Senate Committee on Social Affairs, Science and Technology / Alan Sears. — Proceedings. — 1992. — May, 19. — P. 8.

ПОГРЕБНЯК В. А. ОБНОВЛЕНИЕ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ: КАНАДСКИЙ ОПЫТ ФОРМИРОВАНИЯ ДЕМОКРАТИЧЕСКОЙ ГРАЖДАНСТВЕННОСТИ УЧИТЕЛЯ

Рассмотрены возможности использования канадского опыта формирования демократической гражданской ответственности будущего учителя в условиях реформирования отечественной образовательной отрасли с целью реализации демократических принципов гражданского общества в учебно-воспитательной деятельности общеобразовательной и высшей школы в условиях обновления украинского социума.

Ключевые слова: демократическая гражданственность, педагогическое образование, будущий учитель, составляющие демократического гражданства, канадский опыт.

POGREBNYAK V. A. RENEWAL OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE: CANADIAN EXPERIENCE OF FORMING DEMOCRATIC CITIZENSHIP OF A TEACHER

The possibilities of using the Canadian experience in the formation of democratic citizenship of a future teacher in the context of reforming the domestic educational sphere in order to implement the democratic principles of civil society in the teaching and educational activities of general and higher education in the context of the renewal of Ukrainian society are considered.

Keywords: democratic citizenship, teacher education, future teacher, components of democratic citizenship, Canadian experience.

Надійшла до редакції 05.05.2020 р.

Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти